

Grafsgården

Antikvarisk kontroll vid restaurering av spåntak på ladugården 2004

Kingsta 1:9, Näskotts socken, Krokoms kommun

Martina Berglund

RAPPORT – JAMTLI 2010:15
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli
Box 709
831 28 Östersund
Tel 063-15 01 00
Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2010

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket Ärende nr MS2006/02204

Omslagsbilder: Ladugården på Grafsgården sedd från söder (bild nr Jlm04m167/20).

Foto: Christina Persson, Jamtli

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
KARTA	5
HISTORIK.....	6
ANTIKVARIKT RESONEMANG.....	7
BENÄMNING AV BYGGNADSDELAR.....	7
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER.....	8
<i>Spån.....</i>	<i>8</i>
<i>Vindskivor.....</i>	<i>11</i>
<i>Storsten.....</i>	<i>12</i>

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtlands län beviljade 2004-09-09 Näskotts hembygdsförening bidrag till restaurering av taket på ladugården inom byggnadsminnet Grafsgården (lst d nr 434-9786-02). Till grund för arbetet ligger en skadeinventering av ladugårdstaket som utfördes av Stig Nilsson Byggservice AB 2004-05-22. Slutbesiktning skedde 2004-11-02 under närvaro av antikvarisk kontrollant och Sven Olof Svensson från Näskotts hembygdsförening.

Antikvarisk kontroll och dokumentation har utförts av Christina Persson, Jämtli. Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör upprustningen finns i läns museets arkiv. Filmerna har nummer: 04M139 samt 04M167.

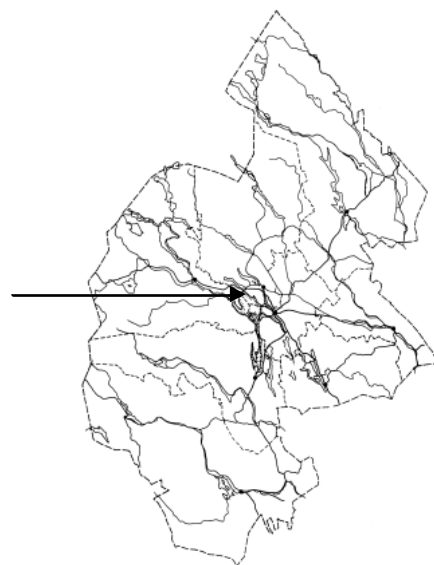
Östersund den 29 mars 2010

Martina Berglund
Antikvarie

Fastighetsuppgifter m.m.

Objekt	Restaurening av spåntaket på ladugården på Grafsgården
Dnr Jamtli	280/2004 F8CC
Dnr LST	434-9786-02
Fastighet	Kingsta 1:9, Näskotts sn, Krokoms kn
Uppdragsgivare	Näskotts hembygdsförening Bjärte 2885 830 44 Nälden Kontaktperson: Sven Olof Svensson
Entreprenör	Stig Nilssons byggservice AB Utgård 3462 830 51 Offerdal Kontaktperson: Stig Nilsson
Antikvarie	Jamtli Box 709 831 28 Östersund Kontaktperson: Christina Persson

Karta

Historik

Grafsgården ligger i Kingsta by nära Näskotts kyrka och består av sju rödfärgade timmerbyggnader - bostadshus, stall och vedbod, härbre, ladugård, lada, bryggstuga med smedja och loge. Byggnaderna är välbevarade och i stort sett orörda sedan 1800-talet. Gården byggnadsminnesförklarades 1979.

Bostadshuset från 1800-talets förra hälft består av två sammanbyggda enkelstugor i två våningar. Fasaderna är rödmålade med vita fönster- och dörrromfattningar med profilerade krön i bottenvåningen. De båda ytterdörrarna är målade i gulockra. Den ursprungliga inredningen är delvis bevarad. Stallet och vedboden är samtida med bostadshuset och som brukligt i Jämtland placerat som flygel till detta, övriga byggnader ligger utspridda. Med undantag för ladan, som troligen uppfördes under 1700-talet, är uthusen uppförda under 1800-talet. Ladugården är i timmer, rödfärgad och täckt med spåntak. Båsinredningen och eldstaden är välbevarade. Spåntak har också ladan och bryggshuset med smedjan, medan övriga byggnader har tegeltak.

Placeringen av mangårdsbyggnaden och stallet på en mindre höjd är typisk för Storsjöbygdsområdet. Varje enskild byggnad bevarar i stort sett sin karaktär.

Ladugårdens B- och C-vägg samt det norra takfallet (bild nr 04m139/37).

Antikvariskt resonemang

Målsättningen med restaureringen av ladugården på Grafsgården har varit att slå vakt om anläggningens nuvarande karaktär.

Avsikten med en kulturhistorisk byggnadsrestaurering är att enbart åtgärda tekniskt skadade delar. Det måste göras stor åtskillnad mellan förslitnings-skador och tekniska skador. Förslitning är förändringar som berättar om byggnadens ålder och om hur byggnaden/byggnadsdelen har använts. Denna typ av förslitningsskador ingår därmed i det kulturhistoriska värdet och bidrar till upplevelsen och förståelsen av gångna tiders vardagsliv. En teknisk skada är en skada som nu eller i en omedelbar framtid äventyrar byggnadens fortlevnad. Dessa skador har reparerats. Vid reparationen har material, framställningsteknik och hantverksteknik varit av traditionellt slag. Den slutliga upplevelsen av hela byggnaden eller enskilda detaljer är densamma som före insatsen.

Trots att insatser måste göras, är meningen med varje allvarligt syftande restaurering att man efter avslutad insats drar sig tillbaka så omärkligt som möjligt. De enskilda, befintliga byggnadsdelarna ska bevaras så långt som möjligt, för att som "originaldelar" kunna berätta om gångna tiders liv och de förändringar som med åren krävt ändringar och omDispositioneringar i byggnaderna. Varje del som byts ut kan bara berätta om hur man tänkte och gjorde i början av 2000-talet.

Benämning av byggnadsdelar

I följande beskrivning utgår märkningen från vägg A som är huvudingång, därefter benämns väggarna medsols med B, C och D. Takfallen benämns efter vilket väderstreck de ligger i.

Beskrivning av utförda åtgärder

Spån

Taket är ett sparrtak. På det södra takfallet går en gällbro upp till inkörsporten som ligger i takfallet mellan två sparrar. Inkörsportens väggar är klädda med bräder.

Spåntaket hade senast lagts om 1976. Byggnaden var täckt med hyvlade spån som var lagda med vartannat spånvarv lagda från höger respektive vänster. Det är osäkert om läggningssmetoden är den ursprungliga. Taket omfattar ca 100 m². Enligt den skadeinventering som genomfördes av Stig Nilsson 2004-05-22 var den södra sidan mycket skadad och spånen hade rest sig. Särskilt vid takfoten saknades delvis spån och röta förekom fläckvis över hela takfallet. Den norra sidan var i bättre skick, men även här hade spånen rest sig och var i behov av åtgärder på längre sikt.

Det norra takfallet var i bättre skick än det södra innan omläggningen (bild nr 04M139/33).

Undertaket var i relativt gott skick, men några undertaksbrädor var rötade. Rotet var glesst och av varierande bredd bestående av okantat virke och sågade bräder. Vid inkörsporten vid gällbron där taket lutar mycket mindre var rotningen sämre och där byttes därför 3 st brädor. Mot norr byttes ca 8-10 bräder.

Det södra takfallet efter åtgärd (bild nr 04m167/21).

Det södra takfallet vid gällbron (bild nr 04m167/22).

Det norra takfallet efter åtgärd (bild nr 04m167/28).

Spånen är lagda med varannan rad åt höger respektive vänster (bild nr 04m139/30).

Vindskivor

Vindskivorna samtnock- och vattbrädor var delvis skadade. På vattbrädorna fanns spår efter rödfärg och även på nockbrädorna såg det ut att finnas spår av detta.

Byggnaden fick nya nockbrädor och vattbrädor medan vindskivorna skarvades på D-vägg ca 1 meter på båda sidor.

Nya vattbrädor och vindskivor lades vid gällbrons tak

D-väggens vindskivor skarvades (bild nr 04m167/25).

Skorsten

En blyplåt fanns runt skorstenen som byttes mot en ny, ca 1 dm hög. På ovansidan av gällbrotaket kompletterades också med en blyplåt eftersom det där bildas en ficka där vatten lätt kommer in. Plåten lades under en spånrad intill gällbroväggarna under vattbrädan.

Den nya blyplåten vid skorstenen (04m167/19)

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2010

ISSN 1654-2045

- 2010:1 Hunge kapell – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2008-2009
Martina Berglund
- 2010:2 Älvros klockstapel – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2009
Martina Berglund
- 2010:3 Lillhärjäbygget – Antikvarisk kontroll vid restaurering av Benladan 2009
Martina Berglund
- 2010:4 Högen – Antikvarisk kontroll vid restaurering av härbre (byggnad IX), 2009
Martina Berglund
- 2010:5 Ovikens gamla kyrka – Förundersökning av putsen på kyrkan och bogårdsmuren
Christina Persson
- 2010:6 Bröcklingberget – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:7 Ängersjököen – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:8 Exercishuset (Byggnad 16) –Antikvarisk kontroll vid fasadändring 2003
Martina Berglund
- 2010:9 Byggnad 19 – Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2005
Martina Berglund
- 2010:10 Byggnad 32 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2006–2007
Martina Berglund
- 2010:11 Byggnad 33 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2008–2009
Martina Berglund
- 2010:12 Skaftåsen-området – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Karl-Johan Olofsson
- 2010:13 Brynje 3:2 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:14 Västerskucku 1:63 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:15 Grafsgården – Antikvarisk kontroll vid restaurering av spåntak på ladugården 2004
Martina Berglund
- 2010:16 Byggnad 38 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2005 och 2007
Martina Berglund